

ZHODNOTENIE PROGRAMU ĽUDOVÉ REMESLÁ NA UNIVERZITE TRETIHO VEKU V NITRE

ŠIRKA Ján, SR

Resumé

Na Katedre techniky a informačných technológií PF UKF v Nitre prebiehal výskum pre zisťovanie atribútov kvality života, ale aj samotnej kvality života dospelých a seniorov navštevujúcich univerzitu tretieho veku. Výsledky nášho výskumu sme porovnávali s výsledkami výskumu UK Bratislava a FF Prešovskej univerzity. Dospeli k záverom, že je potrebné vytvárať prostredie a programy umožňujúce starnúcim osobám a seniorom vyrovnáť sa s novými poznatkami a informáciami, ktoré vedú k udržaniu a rozvíjaniu ich schopností, prispievajú k zvládnutiu nárokov modernej spoločnosti a naplňajú ich záujmy a potreby.

Kľúčové slová: kvalita života, univerzita tretieho veku, ľudové remeslá, motivácia, kolektív, drevo.

ASSESSMENT OF PROGRAM HANDICRAFTS AT UNIVERSITIES OF THIRD AGE IN NITRA

Abstract

The Department of Technics and Information Technologies, School of Education, Constantine the Philosopher in Nitra, has conducted a research on examining the attributes of life quality, as well as on examining the life quality itself of the adults and seniors attending the University of the Third Age. The data collected from our research have been compared with the data from the research conducted at the Comenius University in Bratislava and Philosophical Faculty of Prešov University. We came to the conclusion that it is essential to create the environment and programmes that would enable the aging people and seniors to come to terms with new knowledge and information, that leads to maintaining and developing their skills, contributes to their handling of the modern society demands and fulfils their interests and needs.

Keywords: quality of Life, University of Third Age, crafts, motivation, collective, wood, tinker.

Úvod

Kvalita života je pojem subjektívny a relatívny, pre každého znamená niečo iné a v priebehu života sa mení významnosť jednotlivých ukazovateľov hodnotenia kvality života. Niektoré aktivity môžu byť dôležité pre mladého človeka, ale so zvyšujúcim sa vekom alebo zmenou spoločenského postavenia svoju významnosť strácajú¹. Kvalita života seniorov závisí od fyzického zdravia, miery nezávislosti, psychického fungovania v poznávaní, adaptácii a zvládaní, od prevládajúceho emocionálneho prežívania. Celoživotné vzdelávanie by malo pomôcť porozumieť zmenám v sebe, tým meniť negatívne stereotypy o starnutí a o starobe, čím by prispelo ku zvýšeniu kvality života nielen seniorov. Edukácia v prospech sénia je výsostne spoločensky dôležitá súčasná téma. Vo vyspelých krajinách totiž dosiahol počet seniorov taký pomer v spoločnosti, že prestali byť okrajovou skupinou. Ich vzdelávanie

1 KOUDELKOVÁ, A.: Kvalita života – základní principy konstrukce dotazníku. <http://www.ftvs.cuni.cz/pds/konference2>

môže byť príspevkom spoločnosti k širšej akceptácii modelov plnohodnotného životného štýlu v treťom veku, a tým i k pozitívnemu modelu plnohodnotného života človeka v každej vekovej etape. V dnešnej "učiacej sa spoločnosti" by malo byť súčasťou základných sociálnych programov týkajúcich sa staroby, i keď, samozrejme, nemôže nahrádzať žiaduce sociálne a ekonomické zabezpečenie².

Na Katedre techniky a informačných technológií PF UKF v Nitre prebiehal výskum pre zisťovanie atribútov kvality života, ale aj samotnej kvality života dospelých a seniorov navštevujúcich univerzitu tretieho veku. Výsledky nášho výskumu sme porovnávali s výsledkami výskumu UK (Bratská, 1991) a FF PU (Babinčák, 2005). Rovnako ako v Bratislave a Prešove nám naše výsledky potvrdili, že je potrebné vytvárať prostredie a programy umožňujúce starnúcim osobám a seniorom vyrovnáť sa s novými poznatkami a informáciami, ktoré vedú k udržaniu a rozvíjaniu ich schopností, prispievajú k zvládnutiu nárokov modernej spoločnosti a naplňajú ich záujmy a potreby.

1 Motivácia k štúdiu na U3V v programe Ľudové remeslá

Jednou z metód použitých vo výskume bola metóda štruktúrovaného interview. Pre tento spôsob sme sa rozhodli najmä pre krátkosť času na stretnutiach a nemožnosti tieto rozhovory opakovať. Základným účelom takéhoto typu interview je čo najviac minimalizovať efekt pýtajúceho sa na kvalitu rozhovoru. Pred začatím sme požiadali všetkých informantov o, podľa možnosti nezaujaté, priame, otvorené a rozvedené odpovede. Toto nerobilo problém študentom nadstavbového ročníka a študentom druhého ročníka nášho programu. Seniori z prvého ročníka vystupovali ešte dosť rezervovane a s odstupom. Na položené otázky odpovedali väčšinou veľmi krátko, najčastejšie jednoslovné *áno, nie*.

V interview sme zopakovali otázku z dotazníka „**Čo vás motivovalo k prihláseniu sa na UTV v programe „Ľudové remeslá“.**

Od informantov sme získali rôzne odpovede, z ktorých najväčšie percento 32,4 % dostala odpoveď, v ktorej informanti vyznávajú svoj obdiv a záujem o remeslá. Predpokladali sme, že tento záujem má svoj pôvod ešte z detstva. Preto sme sa ich opýtali odkiaľ pochádzajú a aké spomienky, prípadne kontakty mali s remeselníkmi v ich okolí. Z vidieckeho prostredia pochádza 68,8 % informantov a 87,5 % z nich mali vo svojom blízkom okolí (starí rodičia, rodičia, iná blízka rodina) možnosť pozorovať remeselnú výrobu.

Pochádzam z dediny a zrejme tam pramení môj záujem o remeslá, ktoré som videla v detstve.

Mama pochádzala zo ST. Tekova a otec z Hronských Kľačian- čilejkárske dediny, preto ma zaujímali kroje, maľovaná ľudová keramika a tkanie.

Nemôžeme však s istotou tvrdiť, že záujem o remeslá je dôsledok detských spomienok a zážitkov. Z interview vyplynulo, že 24,3 % seniorov sa na program „Ľudové remeslá“ prihlásilo z dôvodu naučiť sa niečo nové.

Ľudové remeslá, dôvod? Dnešná doba neprináša toľko informácií o tvorbe ľudových remesiel. A chcem si celkove rozšíriť vedomosti o ľudové remeslá ako napríklad košíkárstvo, drotárstvo, hrnčiarstvo... Pretože mám rada ručné práce a všetko čo je pekné

Silnou a zaujímavou motiváciou informantov - 5,4 % k prihláseniu sa na program bolo naučiť sa a zvládnuť remeselné techniky a odovzdávať tieto vedomosti ďalej pri práci s deťmi a dospelými- artterapia.

Na tento odbor som sa prihlásila po predchádzajúcom absolvovaní UTV odbor psychológie. Totiž smerovanie ktoré som si zvolila je ARTERAPIA. Chcela by som so zverencami- deti i dospelí- pracovať na ľudovej tvorivosti a tvorivosti vôbec. Viete ako mi to pomáha pri mojej

2 REICHRTOVÁ, E. : Tretí vek a kvalita života, In. Životné prostredie Ročník: 2000, Číslo 6

práci v stredisku (KOS Nitra -Chrenová). *Deti sa nevedia dočkať, kedy začneme pracovať. Veľmi ich baví košíkárstvo, ale aj práca s drôtom.*

Rovnaké percento dosiahli odpovede, kde respondenti vypovedali, že k štúdiu ich motivoval záujem prikrášliť si byť, zdokonaľiť sa v zručnostiach a byť medzi ľuďmi. Každá z týchto položiek dostala 5,4 %.

Splnila som si jeden z mojich snov. Ručné práce mi pomáhajú v trpezlivosti a mám dobrý pocit pri práci s prírodným materiálom. Ľudové remeslá – osvojenie si ľudových techník, oživenie remesla – len ako záujmovú činnosť, zmysluplné a tvorivé vyplnenie osobného voľna, otestovanie vlastnej zručnosti, rozvoj fantázie s využitím starých ľudových remeselných techník.

2 Sociálny význam stretnutí na UTV

Aj keď odpoveď „byť medzi ľuďmi“ získala pri otázke motivácia k štúdiu na UTV len 5,4 %, dospeli sme pri otázke „**Vidíte prínos stretnutí len z pohľadu nadobúdania zručností alebo aj v niečom inom?**“ k zaujímavému zisteniu. Až 41,6 % informantov odpovedalo na túto otázku „kontakt s kolektívom“.

Stretnutia prinášajú rozvoj osobnosti, zručností. Získavanie nových priateľstiev obohatenie života ľudí, ktorí sú už čiastočne vizolácií od svojich kolegov spríjemnenie chvíľ v dôchodkovom veku. Oboznámenie sa s novými materiálmi a technikami. Nadobudnutie zručností v príjemnom kolektíve.

Z týchto vyjadrení sa dá postrehnúť akési supľovanie sociálnej opory, ktorá sa seniorom v ich rodinnom prostredí možno nedostáva. Na stretnutiach sa vytvárajú priateľské vzťahy prekračujúce hranice formálnych stretnutí na UTV. Seniori si vzájomnými radami pomáhajú zvládať ťažkosti a problémy ktoré ich v reálnom živote obklopujú. Preto môžeme aj na základe týchto vyjadrení potvrdiť indikátor kvality života: „*Mať dostatok blízkych ľudí, priateľov, ktorí sú oporou, akceptujú ma a môžem sa im zdôveriť*“.

V priebehu stretnutia sme sa zaujímali aj o subjektívne pocity informantov. Položili sme im otázku: **Ako sa na stretnutiach cítite?** Z odpovedí sme vytvorili 5 stupňovú škálu odpovedí. Žiadna z odpovedí neniesla negatívnu reakciu a môžeme konštatovať, že stretnutia majú pozitívnu a tvorivú atmosféru.

Výborne, len ten čas aby tak rýchlo neubehol a tiež by sme sa mohli stretávať na celé popoludnie, nielen na dve hodiny, čo je podľa mňa veľmi, veľmi málo. Je to pre mňa relax a oddych. Cítim sa veľmi dobre. Je to zmena a vybočenie z denných činností.

Študijný program zameraný na výučbu ľudových remesiel je na rozdiel od iných programov špecifický. Je navrhnutý tak, aby záujemcom priblížil remeslá a remeselné tradície Slovenska a aby sa naučili prakticky zhotovovať jednoduché výrobky z dreva, drôtu a prírodných pletív. V interview nás zaujímali postrehy a pripomienky seniorov k programu, preto sme sa opýtali: „**Čo by ste na stretnutiach zmenili, upravili, prípadne o čo by ste ich rozšírili?**“

Hodiny sú v pohode, plusom sú hlavne praktické hodiny typu: vždy je lepšie neustále prakticky skúšať, ako neustále len počúvať teóriu. Uvítala by som viac materiálu- niečo ako skripta a menej ľudí v skupine. Hodiny sú praktické, občas doplnené teóriou. Nemajú chybu. Myslím, že nikde na Slovensku nemajú na UTV možnosť venovať sa ľudovým remeslám. Možno, že by to chcelo trochu viac teórie.....

3 Pripomienky k študijnému programu ľudové remeslá

Najčastejšou pripomienkou k študijnému programu bola nedostatočná časová dotácia. V interview sa k predĺženiu časovej dotácie prihlásilo 25 % informantov. Riešenie tohto problému však nie je v našej právomoci. Podľa štatútu UTV je počet hodín vo všetkých

programoch UTV rovnaký. V pripomienkach sa s 21,9 % nachádza aj požiadavka rozšírenia programu o iné remeselné činnosti. Seniorky by mali záujem o tkanie na krosnách, paličkovanie čipky a prácu s keramickým materiálom. Túto požiadavku sme čiastočne vyriešili ponukou ďalšieho študijného programu „Ľudové remeslá“ so zameraním na keramiku. Už dnes vieme, že je aj tento program zaujal seniorov a je uchádzačmi naplnený. Dobrou pripomienkou k rozšíreniu programu, 13,3 % informantov, bol záujem o exkurzie k remeselníkom, ktorí sa tejto činnosti venujú profesionálne. Prípadne na miesta s prezentáciou rôznych remeselných činností. S organizovaním exkurzie pre študentov - seniorov máme svoje dobré skúsenosti. V treťom semestri pilotného kurzu sme už takúto akciu zorganizovali a stretla sa u jej účastníkov s veľmi pozitívnym ohlasom. Preto s organizovaním podobných akcií počítame aj v budúcnosti. Vytvorené obsahy jednotlivých stretnutí sú zvýšenými nárokmi na technické a materiálne vybavenie priestorov v ktorých výučba prebieha. Katedra techniky a informačných technológií PF UKF poskytla svoj ateliér ľudových remesiel a zabezpečila rozbeh študijného programu aj materiálnym vybavením. Zaujímalo nás názor študentov- seniorov na vybavenie priestorov a preto sme sa opýtali: **„Myslíte, že sú technické podmienky na stretnutiach dostatočné? Čo by ste doplnili?“**

Nejaké filmy, kontakty s remeselníkmi, internetové informácie, adresy...

Učebňa technických prác by mala byť väčšia, aby mohli byť vyrobené predmety.

Z priložených výpovedí sme zistili že ani jedna pripomienka nemala zásadný charakter a konštatujeme, že väčšina seniorov považuje technické podmienky a vybavenosť ateliéru ľudových remesiel za dostatočné.

Záver

Vzdelanostná úroveň obyvateľstva ovplyvňuje vzťah človeka k životu a jeho postoje k spoločnosti. Zvyšovanie úrovne vzdelania a permanentné vzdelávanie pozitívne vplýva na vytváranie zdravého životného štýlu, kladných postojov k životu u ľudí každého veku. U starších ľudí ide o smerovanie k správnejmu postoju k starnutiu a zabezpečovanie čo najvyššej kvality života i vo vyššom veku. Aktívna účasť starších ľudí na živote spoločnosti a podpora ich spoločenských kontaktov prispieva k zlepšovaniu ich psychického stavu a zvyšovaniu spoločenského vedomia.

Práve preto je potrebné v dnešnej civilizovanej spoločnosti hľadať, pripravovať a ponúkať starším ľuďom nové primerané možnosti a programy pre aktívne starnutie. Ide nielen o vyplňanie voľného času, ktorého odchodom do dôchodku majú omnoho viac ako predtým. Ide o ponuky pre kvalitný život na jednej strane pre tých, ktorí ho chcú vyplňať. Na druhej strane ide o hľadanie možností prevencie pre tých, ktorí upadajú do depresii, uzatvárajú sa do seba a zostávajú osamelí vo svojich bytoch, či izbách v penziónoch dôchodcov.

Použitá literatúra

1. KOUDELKOVÁ, A.: Kvalita života – základní principy konstrukce dotazníku. <http://www.ftvs.cuni.cz/pds/konference2>
2. REICHTOVÁ, E. : *Tretí vek a kvalita života*, In. Životné prostredie Ročník: 2000, Číslo 6 .

Lektoroval: doc. Mgr. Adriana Récka, PhD.

Kontaktná adresa:

Mgr. Ján Širka,
Katedra techniky a informačných technológií, Pedagogická fakulta, UKF,
Dražovská 4, 949 74 Nitra, tel-fax: 00421/37 77696342, e-mail: jsirka@ukf.sk